

Ett bidrag till **Nyströmska skolans historia**

**Några steg på vägen till i dag beskrivna
av Christer Hjorth i februari 2006**

Förhistorien s. 2
Utredningstiden s. 3
Personerna s. 5
Platsen s. 5
Beslutet s. 7
Målet s. 8
Kunskapscentrumet s. 9
Verksamhetsidén s. 10
Arkitekterna s. 10
Namnet s. 11
Arbetet på flera fronter s. 13
Ombyggnaden s. 14

Logotypen s. 17
Konsten i övrigt s. 19
De blivande eleverna s. 22
Programmen s. 24
Tjänsterna och skolstarten s. 25
Första året s. 27
Den fortsatta uppbyggnaden s. 28
Studiebesöken s. 29
Studenterna s. 29
Historieskrivaren s. 30
Framgångsförklaringen s. 32
Sanningen s. 35

Förhistorien

Kampen för en gymnasieskola i Söderköping hade pågått under flera år på 1980-talet, och ett konkret förslag till en försöksverksamhet låg klart på våren 1987. En del av Ramunderskolans högstadium skulle byggas om för att passa gymnasieskolans behov, grundskolans NO-salar skulle rustas upp för samutnyttjande, nya moderna datorer skulle göra det möjligt att även ha vissa former av distansundervisning, undervisningen skulle vara kursutformad som på komvux, och gymnasieelever skulle också kunna samläsa med komvuxelever i vissa kurser.

Konstruktören till detta hette Roland Nilsson, då rektor för Söderköpings kommunala vuxenutbildning. Skolchef på den tiden var Ingegerd Zetterholm Ankarstrand, kommunalråd var Bengt Almqvist och skolstyrelsens ordförande var Sven-Eric Nilsson. Länsskolnämnden var med på det hela, och det enda som till slut fattades var ett godkännande från Skolöverstyrelsen. Så dessa tre nyckelpersoner reste upp till Stockholm en dag i maj för att förmå Skolöverstyrelsens mäktiga män att ge klartecken till skolstart i Söderköping.

”Nja”, svarade då de mäktiga männen i huvudstaden, ”ni är minst hundra år före er tid ... så det blir givetvis avslag.” Och med det var förhistorien slut.

Men det skulle komma nya tider, och de dröjde inga hundra år.

Utredningstiden

När jag började som rektor för komvux i Söderköping våren 1990 fick jag som en del av mitt rektorsuppdrag att ta upp tråden från åttiotalets försök att få till stånd en gymnasieskola för ungdomar. Tiderna var nya. Staten hade lämnat över mycket av ansvaret för skolan till kommunerna, och ett nytt statsbidragssystem gjorde att frågan om egen gymnasieskola huvudsakligen blivit en kommunal angelägenhet. Nu fick varje kommun möjlighet att själv besluta om man skulle anordna gymnasieutbildning på hemmaplan eller köpa utbildning i annan kommun. Samtidigt var en ny gymnasiereform på väg. De gamla linjerna skulle försvinna, och i stället skulle eleverna få välja mellan sexton nationella program. Varje program skulle byggas upp av kurser, och de relativa betygen skulle ersättas av målrelaterade betyg. Läroplan, programmål, kursplaner och betygs-kriterier skulle vara klara till startåret 1994.

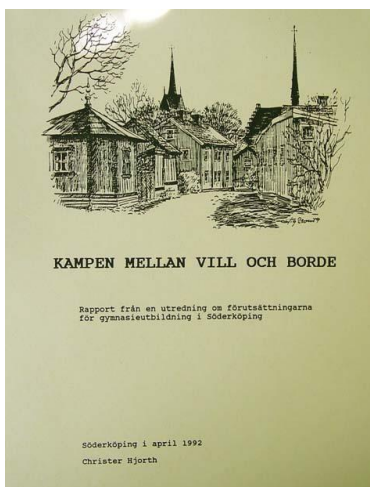
Politikerna i Söderköping frågade sig nu: Hur ser egentligen de nya förutsättningarna för egen gymnasieskola ut i dag? Är det praktiskt möjligt för oss i Söderköping? Har vi råd? Och till mig sa de: "Ta och gör en utredning om det där."

Så jag satte igång med det under hösten 1991, och i april 1992 var jag klar och hade då också skrivit en utredningsrapport. Jag hade försökt finna svar på frågorna

- *Vilka av de nya gymnasieprogrammen kommer att vara mest attraktiva för söderköpings eleverna?*

- *Kommer eleverna verkligen att vilja gå på en gymnasieskola som ligger i Söderköping?*
- *Vad är allra viktigast för eleverna när de väljer till gymnasiet?*
- *Vilka föreställningar om gymnasieutbildning i Söderköping har de vuxna som på ett eller annat sätt genom sitt arbete är berörda av gymnasiefrågan?*
- *Hur mycket skulle det kosta att ordna utbildning inom de program där elevunderlaget är tillräckligt för att åtminstone i årskurs 1 ge någorlunda fulla klasser? Och hur förhåller sig dessa kostnader till dem vi har, när vi köper utbildningen i annan kommun?*
- *Vad kan vi göra för att ett Söderköpingsalternativ inte ska bli dyrare än alternativet att fortsätta köpa all gymnasieutbildning för ungdomar?*

Utredningsrapporten fick namnet *Kampen mellan vill och borde*. Jag hade kommit fram till att det både ekonomiskt och praktiskt var fullt möjligt att starta en egen gymnasieskola i kommunen. Men jag hade också insett att det skulle fordras ett helhjärtat engagemang från alla håll, om det skulle bli en *lyckad* satsning. Detta engagemang skulle dessutom behöva kombineras med stora portioner lyhördhet, kreativitet, mod och handlingskraft från alla inblandade.

Uppriktigt sagt, jag var själv inte alls säker på att kommunen *borde* ge sig in i det här med gymnasieutbildning för ungdomar. Jag var rädd för att det skulle bli ett billighetsalternativ, där det huvudsakligen handlade om att sänka kommunens kostnader. Jag var rädd för att det skulle bli en skola som eleverna inte ville ha

men ändå tvingades gå i, om de valde något av de program som erbjöds där. Så var det nämligen på den tiden: Om det program man valde fanns i någon av den egna kommunens gymnasieskolor, var man som elev hänvisad dit.

Personerna

Kommunpolitikerna var klart intresserade av tanken på en egen gymnasieskola. En projektarbetsgrupp av tjänstemän och politiker tillsattes för att arbeta fram ett mera fullständigt underlag för politikerna att ta ställning till, och kommunens ekonomichef Carl-Erik Ilander tog ett stort ansvar för att belysa alla de olika aspekter som var viktiga för ett kommande politiskt beslut. Under hösten 1993 blev allt detta sammanställt och presenterat i en överskådlig rapport.

In i den här historien träder nu också Peter Karlström från Prafa Fastighetsutveckling. Han anlätades som projektledare för det som låg i startgroparna. Av projektledaren förväntades att han skulle hålla i cirka femtusenfemhundra olika trådar och se till att de inte trasslade in sig i varandra utan vävdes ihop till någonting mycket funktionellt och vackert som aldrig tidigare hade funnits. Ja, det var Peter Karlströms uppgift. Och det var vad han skulle komma att göra ända fram till skolstarten i augusti 1995.

En politiker som var oerhört engagerad i frågan om en egen gymnasieskola i Söderköping var kommunalrådet Bengt Almqvist. Utan hans mycket målinriktade arbete hade det sannolikt aldrig blivit något av det hela. Ingegerd Zetterholm Ankarstrand och hennes efterträdare på tjänsten som skol- och barnomsorgschef Roland Nilsson var givetvis också mycket viktiga personer, som skapade nödvändiga förutsättningar för framgång i projektet.

Projektet krävde nu alltmer även av min egen tid, och tack vare kunniga medarbetare inom komvux blev jag avlastad en del av mina rektorsuppgifter där.

Platsen

Var blev naturligtvis en av de första frågorna. Var skulle skolan kunna ligga? Flera alternativ var aktuella. Ett av dem var FIX-fabrikens gamla lokaler. Där skulle man kunna bygga *om* relativt enkelt, och där skulle skolan hamna ganska centralt och bli väl synlig från genomfartsleden.

Ett annat alternativ var Tingshuset, vacker beläget vid Berga-skolan mellan ån och kanalen. Ett tredje var Björkbacken uppe på Storängsområdet. Där hade man några år tidigare byggt om ett liknande hus till Haga-skolan. Ett fjärde alternativ var att bygga nytt, och ett område som ansågs möjligt var det som ligger nordväst om korsningen mellan E22 och Linköpingsvägen.

Men det alternativ som visade sig vara i särklass mest intressant var gamla lasarettet på Östra Rydsvägen. Landstinget hade visserligen fortfarande en del verksamhet kvar

där, men eftersom man ansåg att lokalerna inte var särskilt ändamålsenliga, var man intresserad av att sälja både huset och marken runtomkring till kommunen.

En arkitektfirma anlätades för att göra en förstudie. Bedömningen blev att detta var ett hus av hög kvalitet som efter en ombyggnad skulle kunna erbjuda utmärkta skollokaler. Nu ritades också den första skissen, och på den kunde man bland annat se hur huvudingången var placerad på norrsidan ovanför den engelska parken. Den här skissen blev sedan flitigt använd och hjälpte många av oss att skapa en föreställning om hur den färdiga skolan skulle kunna bli.

Beslutet

När allt detta presenterades för politikerna i Söderköping, blev de övertygade om att detta var rätt väg att gå för kommunen. I december 1993 beslutade kommunfullmäktige enhälligt att gamla lasarettet skulle köpas in och byggas om till en skola med gym-

nasieutbildning inom naturvetenskapligt och samhällsvetenskapligt program för cirka 250 elever och med vuxenutbildning för ett ungefär lika stort antal elever. Skolan skulle vara klar hösten 1995.

Målet

Jag själv hade alltså inte varit odelat positiv till idén om en gymnasieskola i Söderköping, eftersom jag inte var helt övertygad om att det skulle bli bra för eleverna. I min gamla utredning hade jag frågat alla elever som då gick i åttan och nian om de kunde tänka sig att välja en gymnasieskola i Söderköping (om det nu var möjligt att välja). Två av tre elever hade då svarat att de definitivt föredrog Norrköping. Man ville att gymnasiet skulle vara något nytt och spännande, sa man. Där ville man träffa nya människor som man inte hade haft runt omkring sig i nio år. Man ville inte gå på en skola som kändes som en förlängning av högstadiet. Dessutom, sa man, var ju Norrköping en roligare stad med affärer och biografer och annat som man kunde vara intresserad av.

Det där sista skulle vi kanske inte kunna göra så mycket åt. Men nog skulle vi kunna skapa det som eleverna tyckte var allra viktigast – en skola som kändes som något helt nytt och spännande och med många nya människor. Jag började känna mig alltmer inspirerad att vara med och bidra till något sådant.

Arkitektskissen hade definitivt påverkat mig. Lite provocerad blev jag också av att höra uttalanden från skeptiskt skolfolk i vår stora grannkommun i norr om att det aldrig skulle gå att få någon vettig kvalitet på en gymnasieskola i en så här liten kommun. För vilka lärare skulle vara intresserade av att jobba här? frågade man. Nej, det kommer inte att gå, sa man. Allt det där fick mig att börja tro på motsatsen.

Men det som definitivt fick mig att bli totalt engagerad var något som skedde under ett av de tidiga mötena i projektgruppen. Vi hade pratat om att formulera någon sorts mål för den nya skolan, och det som hände var att vi alla enades om det här:

Kostnaden för vår gymnasieskola är inte högre än i motsvarande alternativ i grannkommunerna, men kvaliteten på vår skola är högre. Vår skola är helt enkelt en bättre skola för eleverna.

Det blev min inspiration, och jag kände mig nu som en betydelsefull del av själva idén.

Kunskapscentrumet

Redan från början var det en självklarhet att den kommunala vuxenutbildningen skulle kombineras med den nya gymnasieskolan. Det var inte bara för att bättre utnyttja lokaler och utrustning utan det var också för att markera förväntningar om mognad och studiemotivation hos *alla* skolans elever. Vi ville att eleverna som kom från grundskolan tydligt skulle känna att de nu började i en ny och annorlunda skolform, där de möttes av högt ställda förväntningar och där de skulle känna sig som vuxna. Begreppet *kunskapscentrum* var på modet, och under de här tidiga åren använde vi det om den skola vi var på väg att bygga upp.

De flesta som arbetade på komvux hade varit med redan under förhistorien på 1980-talet. Ungdomscentrum, som var en tidigare motsvarighet till individuella programmet, fanns sedan länge inom komvux:s organisation. Under många års tid hade komvux-personalen i studiecirkelform utvecklat kunskaper om såväl vuxenpedagogik som om organisationskulturer, och vi hade också försökt formulera detta i en verksamhetsidé.

Verksamhetsidén

Bo Edvardsson, numera professor vid Centrum för tjänsteforskning på Karlstad universitet, hade redan i slutet av 1980-talet fått mig att förstå att en *gemensam vision* kan vara av stort värde även för en skola. Vad borde alltså känneteckna vårt nya kunskapscentrum när det blev klart? Hur får vi en skola med *högre kvalitet* än de skolor som finns i vår omgivning? Vad är det som gör en skola *riktigt bra*? Det var vad den gemensamma visionen borde ge svar på.

Jag utgick från verksamhetsidén som vi hade arbetat med under studiecirkelträffarna på komvux och försökte anpassa den till vårt nya kunskapscentrum. Det blev ett första utkast. Jag läste böcker om organisationsutveckling och skrev nya versioner. Jag resonerade med alla som var beredda att prata med mig om detta, och skrev *om* på nytt. Jag försökte föreställa mig att jag var elev och tänkte efter hur jag själv skulle vilja att det var. Nya versioner igen. Nya synpunkter. Så småningom hade jag fått fram något som jag kunde ge rubriken *Idéer, mål och visioner för Söderköpings kunskapscentrum*.

Arkitekterna

Flera firmor lämnade anbud på arkitektjobbet. FFNS hette firman som fick uppdraget, och Gösta Öhman var huvudarkitekten från Stockholm. Honom skulle vi nu komma att arbeta tillsammans med under ett och ett halvt år. Han hade ritat flera gymnasieskolor tidigare och hade ett rykte om sig att vara en skicklig arkitekt.

Jag träffade Gösta Öhman för första gången en kväll när han och två av hans medarbetare kommit ner till Prafakontoret på Ågatan för att presentera sig själva och en del av tankarna kring ombyggnaden. "Det här kan bli väldigt fint", sa Gösta Öhman,

innan vi ens hunnit sätta oss ner. ”Det är en så vacker byggnad - och ett friskt hus med verkligt bra byggnadsmaterial i.”

Och så berättade han med påtaglig entusiasm om hur de gamla sjukhussalarna med fönster mot söder skulle bli till klassrum, och hur man kunde renovera huset så att det blev modernt och ändamålsenligt utan att den ursprungliga charmen och karaktären gick förlorad. Och huvudingången skulle naturligtvis vara mot söder, så att framsidan blev solbelyst. Det var ju så det var tänkt, när huset byggdes en gång i slutet på 1880-talet.

Peter Karlström hade bett mig att ta med några exemplar av *Idéer, mål och visioner* till arkitekterna, och jag gjorde nu mitt bästa för att även muntligt beskriva hur vi ville att den nya skolan skulle fungera när den var klar. Lite förvånad blev jag över den entusiasm som detta togs emot med. ”Det här är vi verkligen intresserad av”, sa Gösta Öhman. Först trodde jag att han var lite milt och overseende ironisk, men efter ett tag insåg jag att det var på fullt allvar. ”Om ni som brukare beskriver precis hur ni vill ha det och hur ni vill att lokalerna ska kännas och upplevas, så är det vårt jobb som arkitekter att skapa de lokalmässiga förutsättningarna för detta.” Det lät som en både rimlig och klok fördelning av ansvaret. Och det skulle också visa sig att det här inte var den enda gången som de där visionerna kom till användning.

Den här kvällen efterlyste vi också en ny skiss som vi skulle kunna använda när vi informerade om projektet. Efter någon vecka fick vi en sådan. Den blev sedan mycket användbar, inte bara

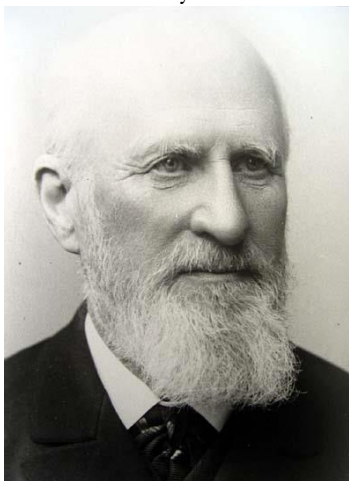
under projekttiden utan också långt senare och i många olika sammanhang.

Namnet

Hittills hade vi talat om den nya skolan som just ”nya skolan”. När vi huvudsakligen syftade på själva byggnaden sa vi ”gamla lasarettet”. ”Skolan borde ha ett riktigt namn”, sa Roland Nilsson till mig en dag. ”Annars kommer den säkert att få heta ’Gamla lasarettet’ för all framtid – och det låter ju inte alltför roligt.”

Så jag gick hem och bläddrade i den enda bok jag hade om Söderköping, nämligen Per Anelids *Söderköping förr och nu*. Och där fanns namnet *Nyström* – buret av två lämpliga namngivare - far och son.

Fadern Nils Engelbrekt hade kommit till Söderköping som stadsläkare på 1860-talet, och han var också en av dem som mycket aktivt verkade för att ett nytt lasarett skulle byggas i staden. När lasarettet så togs i bruk i slutet på 1880-talet, hade han sin arbetsplats där. Nu, hundra år senare, skulle det gamla lasarettet bli en ny skola.

Nils E. Nyström hade en stor familj. Ett av barnen blev lärare och så småningom också en känd författare till flera fortfarande högst läsvärda romaner och diktsamlingar. Hans namn var Bengt E. Nyström.

Så vad kunde egentligen passa bättre än att ge den nya skolan namn efter Nils E. och Bengt E. Nyström? Till och med orden som namnet var sammansatt av kändes rätt: ”ny” och ”ström”. *Nyströmska* skulle vår skola alltså kunna kallas. Och för att markera att det här skulle bli mer än en gymnasieskola, valde vi att inte lägga till ordet ”gymnasiet” utan i stället det mer allmängiltiga ”skolan”. Det här skulle ju bli ett kunskapscentrum med gymnasieskola, vuxenutbildning, uppdragsutbildning och förhoppningsvis också högskoleutbildning så småningom. Så vårt namnförslag blev *Nyströmska skolan*.

Namnet fastställdes snart av kommunens politiker, och vår nya skola slapp därmed heta ”Gamla lasarettet”. Även projektet bytte nu namn

Arbetet på flera fronter

Projekt Nyströmska fortsatte med hög fart och på många olika fronter. Nya frågor diskuterades och en mängd politiska beslut fattades – oftast enhälligt. Efter diverse turer blev det klart att jag skulle vara rektor för Nyströmska skolan.

Arkitekterna skissade, resonerade med oss som skulle använda skolan, skissade och ritade på nytt, resonerade med oss igen, skissade och ritade ... ja så där fortsatte det ett bra tag.

Tillsammans med arkitekterna åkte vi också runt och tittade på andra skolor som kunde ge oss nya idéer och infallsvinklar, varnande exempel och (inte minst) gemensamma referensramar.

Arkitekterna ritade vidare, och så småningom fanns ett fylligt underlag för en upphandling av ombyggnadsarbetet. Entreprenörerna lämnade sina anbud, och efter en tid blev det beslutat vem som skulle få göra vad. *Skanska* fick den största entreprenaden, och snart var nästan hela parken utanför den blivande skolan fylld av byggaracker.

Ombyggnaden

Sommaren 1994 började man riva i huset. Metertjocka väggar togs ner för att ge tillräcklig yta och volym. Grovarbetet fortsatte under hösten. Mer än femtio bärande väggar avväxlades med enorma järnbalkar.

Fotografen Tomas Pettersson anlätades för att dokumentera arbetet, och varje vecka besökte han arbetsplatsen Nyström-Nyströmska skolan för att med sin kamera fånga det som hänt sedan sist. Hans bilder hänger i dag i de rum och korridorer där de togs.

Ett "provrum" gjordes i ordning i suterrängplanet. Här kunde vi ha samlingar och informationsmöten, och här testades sådana väggfärger och golvmaterial som vi hade på förslag. Här kunde vi provmöblera med några av de arbetsstolar och bord som vi funderade på, och här kunde vi få en viss uppfattning om hur det hela skulle komma att se ut när ombyggnaden var klar.

En lördagsförmiddag i slutet av augusti inbjöd vi allmänheten till ett Öppet Hus på bygget. Ett hundratal personer kom, delades in i grupper, guidades runt i huset och lyssnade till målade beskrivningar av hur det skulle bli när det var klart.

Vi hade sedan många visningar under ombyggnadsåret – för politiker, för personal vid grundskolorna och för besökare från andra kommuner där man planerade liknande projekt. Alla elever i årskurs 9 i Söderköping och Valdemarsvik besökte den blivande

skolan vid minst två olika tillfällen, blev lotsade runt och kunde med egna ögon se hur arbetet framskred med det som kanske skulle bli deras egna framtida arbetsplats. Och vi som var med, vi visade och berättade och berättade och beskrev, så att vi till slut såg den färdiga skolan var vi än befann oss.

För övrigt handlade det för min del mycket om möten av olika slag. Det var referensgruppmöten, projektgruppmöten, byggmöten, styrgruppmöten, informationsmöten ... för att nu bara ge några exempel.

Någon gång i mars 1995, det vill säga några månader innan vi skulle ta skolan i bruk, tog jag mig för att skriva en lista över de konkreta frågor som jag själv var direkt inblandad i och som ännu var kvar att lösa. Det gick år fem tättskrivna A4-sidor med en fråga på varje rad. Frågorna handlade om (för att nu använda ett slitet uttryck) allt mellan himmel och jord.

Det kan vara svårt att föreställa sig hur mycket det egentligen är som måste hanteras i ett sådant här projekt - bara i den roll jag själv hade. Hur orkar man? Om man sysslar med något som man i grunden tror på, är det lätt att dra in mycket kraft i det man gör. Och allteftersom tiden gick och skolstarten närmade sig, anslöt sig fler och fler nya medarbetare, och jag hade snart ett helt lag med skickliga, ambitiösa och entusiastiska personer att samspela med.

Även om mina tidigare erfarenheter av den här typen av projekt var mycket begränsade, förstod jag att det fanns ett engagemang långt utöver det vanliga hos dem som arbetade med ombyggnaden. Kanske berodde det på att många hade personliga minnen förknippade med huset och det som funnits här tidigare. Kanske berodde det på projektledarens och den övriga arbetsledningens skicklighet. Kanske berodde det på att alla kände sig delaktiga i helheten, i skapandet av det som skulle bli en oerhört vacker och funktionell skola. Och kanske bidrog verksamhetsidén och det sätt som vi använde den på till detta engagemang.

Oavsett vilka orsakerna var, så framstod det som fullständigt uppenbart för mig: Här gjorde alla inblandade sitt allra bästa för att slutresultatet skulle bli riktigt, riktigt bra.

Logotypen

Skolan hade nu en verksamhetsidé, den hade ett hus, och den hade ett namn. Borde den inte också ha en logotyp – en sorts

symbol som kunde användas i annonser, på brevpapper, i broschyrer, på affischer och så vidare? Skulle en sådan inte vara användbart i många sammanhang, och skulle en sådan inte kunna underlätta marknadsföringen av skolan?

Tecknaren EWK (Evert Karlsson) hade en klar anknytning till Söderköping. Han var född i Mogata och hade tillbringat åtminstone en del av sina uppväxtår där. Nu var han sedan många år världsberömd som politisk tecknare, och han hade fått flera prestigefyllda internationella utmärkelser. Jag visste att en av de ledande politikerna i kommunen var god vän med honom, så jag frågade om han trodde att EWK skulle vilja åta sig att rita en logotyp åt oss. Vi kan väl höra med EWK själv, svarade han. En vecka senare satt jag i EWK:s arbetsrum i villan i Huddinge.

Han visade mig några av de teckningar som han just då höll på med. Jag berättade om den blivande skolan och gav honom ett exemplar av *Idéer, mål och visioner*. ”Jag ska läsa det här och fundera”, sa EWK. Ett par veckor senare fick vi hans förslag till logotyp, kunskapens frukt. Vi insåg att den sammanfattade centrala delar av vår verksamhetsidé, och vi tyckte om den. Så vi bestämde oss för att göra affär. (Samma original hänger nu inom glas och ram i rektorsrummet på Nyströmska skolan.)

Vi hade i ett tidigt skede av projektet kommit överens om att en procent av ombyggnadskostnaden skulle avsättas till konstnärlig utsmyckning av skolan. Eftersom jag tidigare hade sett ett par rejält uppförstorade EWK-bilder, passade jag på att fråga honom om han också ville måla en stor version av Nyströmskas logotyp. Det ville han gärna, och en majdag kunde jag hyra en liten lastbil för att åka upp till Huddinge och hämta tavlan som nu hänger i det stora trapphuset på skolan.

Konsten i övrigt

Sexton konstnärer – åtta från regionen och åtta från hela landet – fick var sitt brev med erbjudande om att komma in med förslag till utsmyckning av den nya skolan. Efter en tid hade vi fått ett antal skisser och prover av olika slag. Nu skulle många olika personer tycka och tänka och överväga och diskutera med varandra, innan vi kunde enas om de förslag som vi ville se förverkligade i Nyströmska skolans lokaler.

Bland dem var Kerstin Hörnlunds väggrelief ”Östergyllen” innanför huvudentrén, Enno Halleks oljemålningar på trä i skolans café och restaurang och Berit Johanssons färgade glasplattor i fönstren till elevarbetsrummen vid trappan på de två översta våningsplanen.

Kerstin Hörnlund har även tillverkat de färgade plattorna i lera och keramik vid hisschakten. Hennes idé var att markera våningsplanen med olika färger. På entréplanet skulle keramikplattan vara

grön som gräsets och markens färg, på andra vången blå som himlens färg och på den översta våningen gul som solens färg.

Men den här idén kom att få större betydelse än konstnären nog själv hade föreställt sig. När det så småningom blev dags att bestämma färger på väggar och golv, kom arkitekten Ray Åberg med förslaget att använda samma idé till färgsättningen av hela våningsplan. Och så blev det. Det är alltså därför som hela entréplanet går i grönt, andra våningen i blått och den översta våningen i gult. När det blev klart att även suterrängvåningen skulle göras i ordning i första etappen, fick den bli grå – som granitens färg.

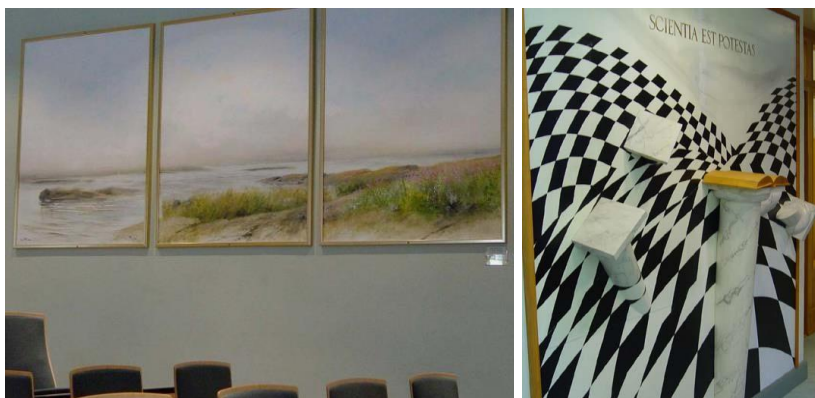
Ett utsmyckningsförslag som vi alla blev förtjusta i var Ernst Billgrens mosaikskulptur *Vilande vänner*, men vi insåg att det var för dyrt för att rymmas inom den budget vi hade. Någon, förmod-

ligen Peter Karlström, tog då initiativet att höra efter om de olika entreprenörer som deltog i ombyggnadsarbetet kunde tänka sig att gå samman och köpa in denna till den blivande skolan. Det gjorde de med glädje, och på en hylla i skolans bibliotek vilar nu en räv med två trygga fåglar på ryggen.

Några som var klart intresserade av att Söderköping skulle få en egen gymnasieskola var företagarna i kommunen. Det var nog inte det att man räknade med att gymnasieskolan skulle leverera utbildat folk till företagen, utan helt enkelt att man insåg att en gymnasieskola skulle göra Söderköping mer attraktivt som bostadsort, och *det* skulle i sin tur leda till att man fick lättare att rekrytera personal med den kompetens man behövde. En person som funderar på att flytta till ett nytt jobb i en annan kommun och som har familj och barn vill givetvis försäkra sig om att det fungerar bra med skolor och barnomsorg i den kommunen. Saknar kommunen egen gymnasieskola, är det naturligtvis ett klart minus.

Den företagare som engagerade sig mest i våra gymnasieförberedelser var Magne Thorslund, vd på det som då hette ABB Coiltech, numera Coiltech AB. Inge Petterssons stora tredelade oljemålning med skärgårdsmotiv, som nu hänger i skolans gradängsal, är en gåva från det företaget.

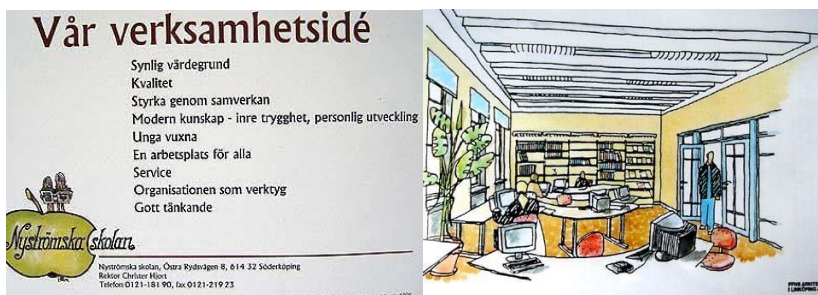

Att "kunskap är makt" kan man läsa på det tredimensionella konstverket i korridoren utanför rektorsexpeditionen – under förutsättning att man förstår latin förstås. Det är gjort av Lars Malm och köptes ursprungligen in till komvuxexpeditionen, när

den låg på Ramunderområdet. Nu fick det flytta *med* till Nyströmska skolan.

De blivande eleverna

Varje höst får eleverna i årskurs 9 information om gymnasieskolan inför det val de ska göra. Så var det även hösten 1994, och en av skolorna som då skulle presenteras för eleverna var Nyströmska. Vi besökte alla klasser, berättade om vad vi höll på med och informerade om programmen som skulle finnas på Nyströmska. Vi visade de bilder vi hade, vi redogjorde för *Idéer, mål och visioner*, och vi försökte åskådliggöra vad som skulle komma att bli så speciellt på den här skolan.

Vi delade ut de foldrar som vi låtit göra och som presenterade de olika gymnasieutbildningar som nu erbjöds på skolan. Och vi ordnade givetvis så att alla nior fick komma och titta på det pågående ombyggnadsarbetet.

Ett samarbete med Valdemarsvik pågick. Där var man intresserad av att anordna den första årskursen av naturvetenskapligt och samhällsvetenskapligt program, och man såg gärna att Nyströmska skolan sedan erbjöd eleverna de två senare årskurserna. Vi var givetvis intresserade, även om vi insåg att det skulle fordras en del anpassning för att Valdemarsvikseleverna skulle kunna tas emot på ett bra sätt.

rang. Och vi diskuterade vilka frågor som borde ställas till dem som sökte lärartjänst på Nyströmska.

Vi hade också en annan referensgrupp med fackliga representer och med personal från komvux och högstadieskolorna, och i den gruppen pratade vi om övriga frågor.

Programmen

På Nyströmska skulle vi alltså ha *de två studieförberedande programmen* (*Naturvetenskapligt* och *Samhällsvetenskapligt*), men nu hade vi också kommit fram till att vi även kunde erbjuda programmet *Handel och administration*. Det så kallade *individuella programmet* hade vi ju redan i kommunen, och det skulle naturligtvis också finnas på Nyströmska. Detta innebar att om Söderköpings eleverna till hösten 1995 valde program på ungefär samma sätt som elever gjort under de närmast föregående åren, skulle drygt hälften av årskullen kunna vara intresserad av Nyströmska.

Vi gjorde även ett försök med *omvårdnadsprogrammet*, skrev till landstinget och begärde att få starta detta i kommunal regi, men svaret blev att det *kanske* skulle vara möjligt om vi gav oss till tåls några år. Just nu gick det inte.

I flera av de gymnasieskolor där vi gjort studiebesök hade vi sett vad *Estetprogrammet* med grenen *Bild och form* kunde betyda för hela skolan. Nu var det på sin höjd ett par tre elever från Söderköping som brukade välja någon sådan här inriktning, så någon direkt efterfrågan kunde vi inte hänvisa till, om vi vill starta det programmet på Nyströmska. Men frestelsen var stor, och vi tänkte att intresset kanske skulle väckas, om vi ändå tog med det i vårt utbud. Med ett tiotal nya estetelever varje år borde vi med hjälp av viss samläsning över årskurserna och med andra program kunna göra det ekonomiskt försvarbart. Vi fogade därför programmet till det övriga i vårt utbud.

Men vi visste ju samtidigt att två av tre elever hellre ville gå i Norrköping. Även om man var hänvisad till den egna kommu-

nens skola, om programmet man ville ha fanns där, kunde man på olika sätt ta sig förbi detta. Det skulle ju heller inte vara särskilt bra, om eleverna hamnade på Nyströmska *mot* sin vilja – om de gick på skolan för att de var *tvungade* till det. Nej, vi insåg att det var nödvändigt för oss att få eleverna i Söderköping att *se* Nyströmskas kvaliteter och att få dem att verkligen *vilja* gå på den här skolan.

Därför var det nödvändigt att skolan blev så bra och så attraktiv att den verkligen *förtjänade* elevernas uppskattning. Inga elever skulle låta sig luras av något som inte var äkta.

Tjänsterna och skolstarten

Vid årsskiftet 1994/95 hade vi formulerat en annons om lediga tjänster på Nyströmska skolan inför hösten 1995. Vi sammanfattade skolans verksamhetsidé i några punkter, räknade upp de ämnen där vi behövde lärare och annan personal och uppmanade

de sökande att skriftligt berätta om sig själva och vad man ville utträta på den skola som vi kortfattat presenterat i annonsen.

Vi räknade med att behöva anställa ett tiotal lärare, en studierektor, en vägledare och ytterligare ett par nyckelpersoner. Och nog var vi väl lite oroad över hur det skulle gå med rekryteringen. Men vi fick 270 svar på annonsen, och vi förstod mycket snart att de allra flesta som sökt var mycket kvalificerade.

Vi gick igenom ansökningarna noggrant och kallade ett trettiotal till intervjuer. De flesta intervjuer blev långa, ofta bortåt ett par timmar. Vi ville att de sökande skulle var helt insatta i den verksamhetsidé som vi beskrivit i *Idéer, mål och visioner*, och vi ville att man med utgångspunkt från den skulle berätta om sin egen kompetens, sina egna värderingar och sin egen syn på elever och elevers utveckling. Vi hann ofta med två intervjuer per dag, och efter en dryg månad hade vi klart med både de nya lärarna och de övriga nya nyckel- personerna i organisationen.

Tidschemat för ombyggnaden höll. Resultatet blev överväldigande. Eleverna sökte i den utsträckning som vi hoppats. I augusti 1995 rullade verksamheten i gång, och den officiella invigningen ägde rum under den första skolveckan. ”Alla var där”, skrev Folkbladet lite milt ironiskt, men så var det. Alla var där, nästan.

Söderköpings kommun
vöker engagerade medarbetare till

NYSTRÖMSKA SKOLAN
Gymnasieskola Konvux Uppdragsutbildning

Nyströmska skolan är ett modernt kunskapscentrum där verksamheterna utvecklas med gemensam ledning och administration, gemensamma lokaler och delvis gemensamma linjer.

Gymnasieskolan består av fyra nationella program: SP, NV, HP och ES (n gen K o F) och två specialiserade program: *Körprogrammet* (med insatser för dans, miljö, media och lokal yrkesliv) och *Projektprogrammet* (med SP som bas men med mer projektorienterat arbetssätt och med ett antal specifika kurser som direkt syftar till att utveckla kunskaper och färdigheter för arbetsprojekt). Dessutom finns *Individuella program*.

Gymnasieprogrammen har byggts upp med en lärare i taget, och från hösten 1997 har vi alla tre lärarna på våra nationella program.

Vi vill ha en skola

- där lärarna är en självklar utgångspunkt för all verksamhet, så att exempelvis den kunskapslysten om lärarnas förmågor tydligt speglas i arbetssätt och undervisning
- där lärarnas kompetens ses som en kombination av goda ämneskunskaper och sådana personliga beteckningar som gynnar en allsidig utveckling hos eleverna
- där all personal är förtrogen med den verksamhet som bedrivs vid skolan och med de värderingar som ligger till grund för verksamheten
- där alla aktiva bidrar till ett tryggt och accepterande klimat, där god tankande och kreativitet värderas och där vi bedriver månskolor mer efter deras möjligheter och förmågor än efter deras fel och brister
- där den moderna skolläran främjas med personlig utveckling och inte snävt
- där varje medarbetare ser sig som målsättare av skolans verksamhet

Lära tilläro 1997/98 behövs utövare av totalt åtminstone till gymnasietiden (med möjlighet till påbyggnad också inom motsvarande konvuxutbildning eller uppdragsutbildning). Vi söker där för lärare i följande ämnen (därpå kombinationer):

- svenska, engelska, tyska, spanska, matematik, naturkunskap, biologi, mjölkkunskap, kemi, teknologi (inriktning elektronisk), datavetenskap, samhällskunskap, historia, religion, geografi, psykologi, filologi, ekonomiska ämnen, handarbete och administrativt arbete, estetiska ämnen, idrott.

Anmälan senast den 14 januari 1997.

Obs! Bortan till hösten 1997 söker vi lärare utöver hälsö, i datavetenskap och administration (inkluderande allmän administration i 13 timmar).

Anmälan senast den 16 december 1996.

Vill Du vara med till hösten? Välkommen med Din anmälan och Din omhändertagning senast den 14 januari 1997. Bredare gärna också senast den 16 december 1996. Vi tar emot alla anmälningar till Nyströmska skolan (i en utvald översiktande postbox).

För ytterligare upplysning om tjänsterna ring 0121-1381 90.

Ytterligare uppgifter:	Fackliga förordare:	
Christina Hjorth	Anders Ekman	Mari Lenneman
Rektor	LR	Lärarförbundet

Anmälan och övriga handlingar sänds till:
BUN (Nyströmska skolan), Söderköpings kommun 614 90, SÖDERKÖPING,
tel 0121-1381 90.

Första året

Alla vi som var med upplevde en nybyggeranda som ingen av oss lär glömma så länge vi lever. Eleverna verkade mycket nöjda med sin nya skola, och de började bygga upp traditioner. De startade en elevkår, valde en festkommitté och bildade Idrottsföreningen Nysis och den litterära föreningen Shakespeares brödrasällskap.

Lite ovant kändes kanske för en del med kombinationen vuxna och ungdomar sida vid sida, men alltfler upptäckte nog också fördelarna med detta.

Vid slutet av vårterminen arrangerade Festkommittén en avslutningsfest för gymnasieelever och personal på skolan. Lika säker som jag nyss var på att ingen skulle glömma ”nybyggargaranden”, lika säker är jag på att ingen av oss som var med någonsin glömmet den fantastiska kvällen.

Den fortsatta uppbyggnaden

Så gick åren. Hösten 1996 började en ny årskurs i gymnasiet. Då kom också SP- och NV-eleverna från Valdemarsvik. Och våren före hade vi rekryterat ytterligare ett femtontal lärare av cirka 200 sökande. En av de nya var Britt-Marie Andersson, som senare skulle komma att efterträda mig som rektor. Britt-Marie skulle också kunna ta över stafettpinnen och fortsätta historieskrivningen där jag nu avslutar min del. Hon var rektor från och med hösten 1998 till och med våren 2005.

Läsåret 1997/98, efter en tredje lärarekryteringsomgång med ungefär lika många sökande som de föregående åren, var hela gymnasieskolan uppbyggd. Nyströmska skolan bestod nu dels av tre årskurser gymnasieskola med sammanlagt cirka 400 elever, dels av grundläggande, gymnasiala och eftergymnasiala vuxenutbildningar med ytterligare cirka 400 studerande. Vid det laget hade vi (efter många om och men) också fått den nordligaste

delen av huset ombyggt, det vill säga den så kallade *Klacken*, där klassrummen på 4-- ligger och där *CaféTvå* finns i markplanet.

Då hade vi redan utvärderat våra *Idéer, mål och visioner* två gånger. Vi bad var och en av skolans elever, både inom gymnasieskolan och vuxenutbildningen, att bedöma likheterna *mellan* alla de önskvärda kännetecknen i verksamhetsidén *och* den verklighet som de befann sig mitt i. Och visst – likheterna var uppenbara. Inom gymnasieskolan hade vi också kunnat starta två specialutformade program. Det var det som vi kallade för *Kärnprogrammet* – en något mer praktiskt inriktad variant av de studieförberedande programmen, och det var *Projektledarprogrammet* – en specialutformning av samhällsvetenskapligt program, där projektarbetsformen präglade undervisningen. Till det sistnämnda fanns två tydliga inspirationskällor: Dels den danska projektledarutbildningen Kaospiloterna, som jag en gång hade besökt som komvuxrektor, dels Magne Thorslund, som visade oss projektarbetsformens stora värden. Projektledarprogrammet kom senare att bli ett av de första åtta länsrekryterande gymnasieprogrammen i Östergötland.

Studiebesöken

Många bidrog till att ge Nyströmska skolan ett mycket gott rykte. Från andra kommuner ville man komma till oss för att lära.

Under de första åren var vi av tidsskäl tvungna att ransonera studiebesöken till ett (eller i enstaka fall två) per vecka. Vi visade upp vår skola, vår personal och våra elever och vi berättade om vår verksamhetsidé. Jag vet inte hur många gånger jag själv stod där framme i gradängsalen och stolt berättade om *Idéer, mål och visioner* och om allt vi gjort, gjorde och tänkte göra. Det var i alla fall tillräckligt många gånger för att jag skulle börja känna det som att Nyströmska skolan var en helt naturlig del av mig själv.

Både elever och personal såg till att göra skolan framgångsrik. Vi medverkade i Skolverkets stora satsning *Skolan i utveckling* (i

delprojektet *Att arbeta med mål och resultat*) och presenterade vår skola på olika konferenser runt om i landet. Vi hade ofta en eller två elever med oss, och det visade sig alltid vara ett osvikligt framgångsrecept.

Studenterna

Våren 1998 var det så dags för den första studentkullen att lämna Nyströmska. Mösspåtagning, studentbal, utspring och avslutning – allt det där var nytt för Söderköping och innebar skapande av nya traditioner.

Historieskrivaren

Då hade jag också bestämt mig för att sluta som rektor för skolan. I sju år hade jag arbetat med mina delar av uppdraget att bygga upp och utveckla ett kunskapscentrum med gymnasieskola, komvux och uppdrags-utbildning i Söderköping. Det ena huvudkravet hade varit att det skulle bli en skola med hög kvalitet – en skola som skulle ge både gymnasieelever och vuxenstuderande förstklassig utbildning och en skola som skulle låta tala om sig både i skolvärlden och i andra sammanhang. Det andra huvudkravet hade varit att det skulle bli en skola som inte var dyrare för

kommunen än det alternativ som innebar att fortsätta som tidigare och köpa nästan all gymnasieutbildning för ungdomar från andra kommuner. Vid det laget kände jag mig övertygad om att båda huvudkraven var väl uppfyllda.

Jag tyckte också att jag själv lärt mig så mycket under de sju år som jag nu helhjärtat hade ägnat mig åt Nyströmska skolan. Jag hade kommit att jobba tillsammans med och lära känna många oerhört kompetenta och skickliga personer i olika funktioner. Det var politiker, konsulter, arkitekter, byggare, hantverkare, konstnärer, ekonomer, lärare och så vidare.

När man får chansen att arbeta nära tillsammans med professionella inom olika områden, vidgas ens vyer rejält. Att exempelvis lära sig *se* lite av det som arkitekten ser gör att man så smått börjar *uppleva* det som man tidigare på sin höjd registrerade. Man börjar *uppleva* sådant som ett hustak, ett golv, en fasad, ett rum, en planlösning eller en dörr. Man blir djupt imponerad över den yrkeskunskap som många har, och jag tror också att ens egen yrkeskunskap utvecklas i ett sådant här samarbete.

Man blir också djupt imponerad över lärarnas yrkesskicklighet, över deras fantasi och uppfinningsrikedom, över deras lojalitet, över deras uthållighet. Läraren har ett kolossalt svårt yrke, och det är höga krav som ställs på en lärare i dag.

Jag lärde mig också mycket av eleverna, och de elever som var med från första början betydde otroligt mycket för skolans utveckling under de här åren.

Tio år har gått sedan Nyströmska skolan togs i bruk, och i många avseenden har det nog varit tio ganska framgångsrika år. Låt oss i alla fall utgå från att det *är* så, och låt oss som avslutning fråga oss varför det blev så. Vad var det som gjorde att Nyströmska fungerade så bra som den gjorde, och vad är det som gör att den fortfarande fungerar?

Framgångsförklaringen

Jag har funderat mycket över detta, och jag har under senare år hittat en teori som skulle kunna förklara det där. En hel del av det vi byggde in i Nyströmska skolans väggar – i verksamhetsidén, i de grundläggande värderingarna och i organsatinskulturen – har likheter med det som lär känneteckna *en lärande organisation*. Och jag tror till och med att *teorin om den lärande organisationen* skulle kunna användas som ett värdigt framgångsrecept även för de kommande tio åren.

Därför avslutar jag nu min berättelse med en kort beskrivning av den teorin, och ställer samtidigt två frågor till dig som på ett eller annat sätt är berörd av allt detta: *Kan det här vara förklaringen eller i varje fall en del av den? Kan det här också vara användbart som ledstjärna för framtiden?*

Begreppet *lärande organisation* började användas allt flitigare under förra årtiondet. Teorin om en lärande organisation utgår från omfattande studier av organisationskulturer inom ett mycket stort antal företag och andra organisationer. Man har försökt finna svaret på frågan *Vilka egenskaper kännetecknar de företag och organisationer som har exceptionell förmåga att utveckla och under lång tid (det vill säga många decennier) behålla en topposition inom sin bransch – trots ständiga förändringar i omvärlden med nya förutsättningar som följd?* Alltså: *De där som lyckas allra bäst – vad är det för speciellt som utmärker dem?*

Som framgångsfaktorer beskrivs fem ”discipliner”, vilka tycks vara gemensamma nämnare för dessa extremt framgångsrika företag och organisationer. De fyra första disciplinerna kallas

personligt mästerskap, tankemodeller, gemensamma visioner och gemensamt lärande. Den femte disciplinen som väver ihop de övriga till en helhet kallas *systemtänkande*.

Personligt mästerskap

Det personliga mästerskapet är den lärande organisationens själ. Här handlar det om personlig kompetens och personlig mognad, om självinsikt och självdisciplin. Ett nyckelord för den här första disciplinen är *självständighet*. En organisation som vill utveckla personligt mästerskap behöver skapa ett klimat som uppmuntrar alla enskilda medlemmar att utveckla dessa sidor. En lärande organisation bygger på lärandet hos var och en som ingår i organisationen.

Tankemodeller

Tankemodeller handlar om vår förmåga att se verkligheten sådan som den *är* – inte sådan som vi har behov av att den ska vara. Ett nyckelord här är *saklighet*. Här handlar det om medvetenhet om vårt eget sätt att tänka och medvetenhet om våra egna föreställningar om hur världen runt omkring oss ser ut. Det handlar om öppenhet inför andra kring hur vi själva tänker och vad vi grundar våra olika uppfattningar på. Och det handlar om mod att tänka efter vad vi egentligen grundar våra åsikter på och mod att utsätta detta för andras granskning och bedömning.

I en organisation där vi vill utveckla tankemodellerna satsar vi på att skapa ett klimat där trygghet och tillit gör att var och en finner det naturligt att få sitt eget sätt att tänka granskat av andra.

Gemensamma visioner

En gemensam vision är en önskvärd bild av framtiden, som vi som ingår i organisationen har kommit överens om därför strävar efter att uppnå i samverkan med varandra.

Nyckelordet här är *strävan*. Den gemensamma visionen skapar ett äkta engagemang hos alla som hör till organisationen. I en organisation där vi har en fungerande gemensam vision vet vi själva vilka uppgifter vi bör åta oss och vilka val och prioriteringar vi bör göra för att bidra till att visionen förverkligas.

Gemensamt lärande

Gemensamt lärande handlar om att ta vara på och utnyttja samspelet mellan människor och mellan grupper av människor för att uppnå det vi vill. Ett nyckelord här är *samverkan*.

I en organisation där gemensamt lärandet är en vanlig företeelse har vi insett värdet av samverkan. Där utgår vi från att vi själva har mycket att lära av andra. Där lyssnar vi på varandra, och där delar vi med oss av vår egen kunskap. Det gemensamma lärandet förutsätter öppenhet och vilja att se verkligheten så klart som möjligt.

Systemtänkande

Genom *systemtänkande* förenas dessa fyra discipliner till en helhet. Systemtänkandet hjälper oss att se sambanden mellan alla delar i vår komplexa värld. Den femte disciplinen når vi alltså genom att väva samman sådant som *självständighet*, *saklighet*, *samverkan* och *strävan* och låta dessa företeelser samspela med varandra.

Genom systemtänkandet upptäcker vi också ett antal *binder för lärandet*, till exempel att vi då och då inriktar oss alltför snävt på den egna arbetsuppgiften och saknar känsla för helheten, att vi ibland lägger skulden för problem på andra, så att *vem* som gjort fel blir viktigare än *vad* som är fel och att vi många gånger misslyckas med att upptäcka långsamt framväxande hot. När sådana *inlärningshandikapp* blir synliga för oss, får vi också möjlighet att undvika dem.

Lärandet i den lärande organisationen innebär att vi ständigt utvidgar våra möjligheter att skapa vår framtid.

Teorin om den lärande organisationen *som förklaring* både till Nyströmskas framgång hittills och *som recept* för framtiden ... Att jag själv är helt övertygad om båda delarna, det är en sak. Men vad tror du själv om det?

Sanningen

Ja, det där var allt som jag tänker berätta. Naturligtvis gör jag *inte* anspråk på att ha skrivit *den sanna historien* om Nyströmska skolan. Jag kan inte ens hävda *att det var så där jag upplevde* de tidiga åren med Nyströmska. För det du har läst här är i själva verket bara *mina minnen av hur jag upplevde den här tiden*.

Inte heller har jag berättat *allt* som jag minns. I själva verket har jag valt ut bara en liten del av allt det som jag *kunde* ha skrivit om.

Andra som var med under de här åren skulle förmodligen berätta historien på ett annat sätt. Och de skulle säkerligen också berätta om andra saker. Men inte heller deras versioner skulle vara *den sanna historien* om Nyströmska skolan.

Söderköping 2006

Christer Hjorth

"När regler, bestämmelser och praxis hamnar på kollisionkurs med klokhet och förnuft, har de senare företräde."

(Ur Idéer, mål och visioner)